

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

3. MINTAFELADATSOR

KÖZÉPSZINT

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

2015

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A vizsgadolgozat javításának, értékelésének általános tudnivalói

Az írásbeli feladatrész mindhárom feladatát javítani és értékelni kell helyesírás és íráskép szempontjából az útmutató végén közöltek szerint.

A *Szövegértési feladatsort* a javítási útmutató vonatkozó részében közölteknek megfelelően kell javítani.

A *Köznapi szövegalkotás* választott feladatát a feladatban és a javítási útmutatóban megadott szempontok szerint kell értékelni.

A *Műértelmező szövegalkotás* választott feladatát négy szempontból kell értékelni: tartalom, szövegszerkezet, stílus és nyelvhelyesség szerint.

A *Köznapi szövegalkotás* és a *Műértelmező szövegalkotás* egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeit a javító tanár pipával jelölje.

I. SZÖVEGÉRTÉS ÉS KÖZNAPI SZÖVEG ALKOTÁSA

Szövegértési feladatsor

A feladatok értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve részpontszámok adhatók. ½ pont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal.
- Az aláhúzások is jelzik az elvárható tartalmi elemeket. A több helyes válaszlehetőséget / jel különíti el egymástól. A megfogalmazás – ahol ilyen természetű a feladat – természetesen eltérhet a javítási útmutatóétól.
- Több megoldás, válasz esetében csak az első megadott számú vehető figyelembe.
- A pontozásban figyelembe kell venni a válasz megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

Olvassa el a következő szöveget, majd oldja meg a kapcsolódó feladatokat!

A sütés-főzés 12 módszere

Ha finom és egészséges ételeket szeretnénk az asztalra varázsolni, az alapanyagok okos kiválasztása mellett arra is érdemes figyelni, hogy milyen módon készítjük el ezeket. A továbbiakban bemutatjuk a konyhában főzés, sütés során bevethető módszereket, és azt is eláruljuk, hogyan mérsékelhető az ételekhez adott zsiradék mennyisége és a vitaminvesztés.

Vizes ételkezelési módszerek

Gőzöléses és forralásos ételkészítés

A gőzöléses és forralásos alapú főzési eljárások során többnyire valamilyen folyadék segítségével készítjük el az ételeket – általában vízben, ízesített alaplében vagy gőzben. A gőz (azaz a párolás) előnye, hogy adott hőmérsékleten nagyobb hőenergia átadására alkalmas, így az étel hamarabb megfő, és kisebb a tápanyagvesztés. A főzési hőmérséklet 70° és 120°C között változhat. A vizes eljárások elsősorban tészta, rizs, hüvelyesek vagy más zöldségfélék elkészítésére alkalmasak. Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – bemutatjuk a leggyakoribb módszereket.

1./ Forralás

Főzés nagy mennyiségű, kb. 100°C-os folyadékban.

Ötletek:

- Használjuk a lehető legkevesebb vizet, ezáltal csökkenthetjük a vitamin- és ásványianyag-veszteség mértékét!
- Ha van rá mód, tartsuk meg a főzővizet, és használjuk fel levesalapként, mártásokhoz vagy rakott ételek elkészítéséhez!
- A vitamintartalom növelése érdekében az elkészült ételt hintsük meg kevés friss, finomra vágott zöldfűszerrel (pl. petrezselyemmel vagy kaporral)!

2./ Lassú főzés (abálás)

Főzés a forráspontnál alacsonyabb hőmérsékletű (75°–95°C-os) folyadékban.

A zöldségek és a burgonya elkészítéséhez nem ideális módszer, mivel a hosszú főzési idő miatt nagyobb mennyiségű tápanyag távozik az ételből, a tápanyagok egyszerűen „kifőnek” a főző folyadékba.

Ötletek:

- Használjunk nagy átmérőjű lábost!
- Amennyiben az étel jellege engedi, a sót és a cukrot részben kiválthatjuk szárított és zöldfűszerekkel!

3./ Gőzben főzés (gőzölés, kigőzölés)

Az étel ebben az esetben egyáltalán nem érintkezik a főzőlével, hanem annak forró, 100°C-os gőzében puhítjuk meg. Ehhez használhatunk kimondottan erre a célra árusított gőzölő edényt, vagy az ételt rátehetjük egy lábasba helyezett rácsra, forrásban levő kevés folyadék fölé.

Ötletek:

- Ízletesebb lesz az étel, ha a gőzöléshez víz helyett valamilyen zamatos folyadékot, például hús- vagy zöldséglevest, bort, zöldfűszerekkel vagy citrommal ízesített vizet használunk.

4./ Párolás/dinsztelés

A párolás számos kímélő húsos vagy zöldséges fogás elkészítésének alapja. Intenzívebb, kellemesebb ízű lesz a húsetel, ha az alapanyagot megpirítjuk a főző folyadék hozzáadása előtt.

Ötletek:

- A megmaradt vizet felhasználhatjuk szószokhoz vagy levesek alapjaként.
- Gyorsabban elkészül az étel, ha a lábast szorosan illeszkedő (a lehető legszélesebb és leglaposabb) fedővel fedjük le!

5./ Főzés nagy nyomáson

Főzés kuktában, 105°–120°C-on.

A módszer nagy előnye, hogy a nagyobb nyomás és a magasabb hőmérséklet lerövidíti a főzési időt. A kuktát azonban nemcsak főzésre, hanem zöldségek/gyümölcsök előfőzésére, abálásra és újramelegítésre is használhatjuk.

Ötletek:

- Ügyeljünk a főzési idő pontos betartására, mert az étel nagyon gyorsan szétfőhet!

6./ Főzés mikrohullámú sütőben

A mikrohullámú sütőben elektromágneses hullámok segítségével, kis mennyiségű folyadék hozzáadásával vagy anélkül készíthetjük el a fogásokat. Az étel felszínén azonban csak akkor keletkezik piros és ízes kéreg, ha a főzést valamilyen száraz eljárással (pl. grillezéssel) is kiegészítjük. Ételek felmelegítésére a mikrohullámú sütő ideális.

Száraz ételkészítési módszerek

Az étel felmelegítése e módszerek esetében levegő vagy zsiradék segítségével történik. A főzési hőmérséklet 120° és 150°C között mozog, de rövid időre akár a 300°C-ot is elérheti. A továbbiakban részletezett módszerek leggyakrabban fehérjében gazdag nyersanyagok (hús, hal vagy tengeri ételek)

elkészítésére használatosak, valamint akkor, ha azt szeretnénk, hogy az ételnek ízes és ropogós kérge képződjön.

7./ Sütés

Az ételt tűzhelyen vagy sütőben, zsiradékon vagy a nélkül készítjük el, 140°–200°C-on. Az eljárás rövid ideig tartó formája a pirítás.

Ötletek:

- a) A húsok nedvességtartalmának megőrzése érdekében kezdjük a sütést magasabb hőmérsékleten, majd alacsonyabb hőmérsékleten fejezzük be! Így megőrizhetjük a vitaminokat, ásványi anyagokat és a nedvességet.
- b) Használjunk repce- vagy napraforgóolajat! A húsokat saját levükben is megsüthetjük!
- c) A zöldségeket csak minimális mennyiségű olajjal kenjük át, hogy ne szívjanak magukba sok zsiradékot a sütés során!
- d) Tálalás előtt távolítsuk el a sötétbarnára vagy feketére színeződött részeket, mert azok rákkeltő hatású anyagokat tartalmazhatnak!

8./ Pirítás

Pirítás során kevés zsiradékon, folyamatos kevergetés mellett melegítjük az ételt.

Ötletek:

- a) A pirítás elsősorban vékonyra vágott húsok és zöldségek elkészítéséhez ideális.
- b) A megfelelően piros szín elérése érdekében érdemes a bepácolt húsokat megszáritani a pirítás előtt!
- c) Egyszerre csak egy rétegnyi ételt pirítsunk, ne tegyünk egyszerre túl sokat a serpenyőbe!

9./ Grillezés

Az ételt zsiradékon vagy zsiradék hozzáadása nélkül sugárzó vagy közvetlen hő segítségével készítjük el. Grillezési módok:

Grillezés magas hőmérsékleten: az ételt gázláng vagy faszén fölé helyezett grillrácon vagy -rostélyon sütjük meg.

Felső grillezés: az ételt gázzal vagy árammal fűtött sütőlap vagy egyéb hőforrás alá helyezzük.

Alsó-felső grillezés: e módszer során sugárzó vagy áramló hő, vagy a kettő kombinációja segítségével készítjük el az ételt.

10./ Zsiradékban történő sütés

Az ételt forró, 140°–190°C-os olajban sütjük és pirítjuk. Az egyes módszerek a felhasznált zsiradék mennyiségében különböznek egymástól. Megfelelően végzett sütéskor az olajban elkészített burgonya és zöldség jobban megőrzi vitamin- és ásványianyag-tartalmát, mint főzés vagy gőzölés esetén, zsír- és energiataralma viszont magasabb lesz.

Sütés nagy mennyiségű olajban, amikor az étel teljesen belemerül a forró olajba.

Ötletek:

- a) Az ételt a lehető leggyorsabban süssük meg!
- b) Tálalás előtt csepegtessük le az olajat az ételről, vagy egy papírtörlővel itassuk fel a felesleget!
- c) Az olajat ne használjuk fel többször egymás után!
- d) Ha az olaj füstölni kezd, azonnal öntsük ki!

11./ Sütés serpenyőben

Az előző eljárás egy változata, amikor a nyers vagy előkészített ételt kisebb mennyiségű zsiradékban sütjük és pirítjuk meg.

Ötletek:

- a) A sütést megfelelő hőmérsékleten végezzük, és győződjünk meg róla, hogy az étel jól átsült-e; ezzel minimálisra csökkenthetjük a felszívott zsírmennyiséget, ami átáztatná az elkészült ételt.

12./ Sütés wokban

E hagyományos kínai eljárás során az ételt kevés olajon, serpenyőben (wokban) készítjük el.

Amennyiben az étel jellege megkívánja az alapanyagok pácolását, használjunk alacsony zsírtartalmú pácoakat, mert akár ennek az olajtartalma is elegendő lehet a sütéshez.

Annak érdekében, hogy az étel ne szívjon fel sok zsiradékot, az olajat csak finoman permetezzük, vagy ecsettel vékonyan kenjük rá az ételre, esetleg egy kevés olajjal kenjük át a serpenyőt. Ha az étel sütéskor hozzátapad a serpenyőhöz, olaj helyett inkább egy kevés alaplevet vagy vizet adjunk hozzá!

1. A szöveg alapján töltsse ki az alábbi fadiagram négy üres (fehér) rovatát!

<i>Vizes ételkezelési módszerek / Gőzöléses és forralásos ételkészítés</i>	Forralás	X
	Lassú főzés	
	Gőzölés	
	Párolás	
	Főzés nagy nyomáson	
	Főzés mikrohullámú sütőben	
Száraz ételkészítési módszerek	Sütés	X
	Pirítás	
	Grillezés	<i>Grillezés magas hőmérsékleten</i>
		Felső grillezés
		Alsó-felső grillezés
	Zsiradékban történő sütés	<i>Sütés kis mennyiségű olajban / amikor az étel nem merül bele az olajba / Sütés normál mennyiségű olajban</i>
		<i>Sütés nagy mennyiségű olajban</i>
Sütés serpenyőben	X	
Sütés wokban		

Minden helyesen kitöltött rovat 1 pont.

Adható: **4**, 3, 2, 1, 0 pont.

Melyik két módszert tekinti egymás változatainak a szöveg?

Sütés és pirítás

A két jó változat 1 pont.

Adható: **1**, 0 pont.

2. Keresse ki a szövegből a felsorolt szavakkal rokon értelmű kifejezéseket!

Abálás – *lassú főzés*

Párolás – *dinsztelés*

Gőzöléses és forralásos ételkészítés – *Vizes ételkezelési módszerek*

Főzés nagy nyomáson – *Főzés kuktában*

Minden helyes kifejezés 1 pont.

Adható: **4**, 3, 2, 1, 0 pont.

3. A sütés-főzés fontos szempontja, hogy „hogyan mérsékelhető az ételekhez adott zsiradék mennyisége és a vitaminveszteség”. Melyik célt szolgálják az alábbi tanácsok/ötletek? Írja a megfelelő válasz betűjelét a tanácsok mellé!

- A) a zsiradék csökkentése
- B) a vitaminveszteség csökkentése
- C) egyiket sem, más a tanács célja
- D) nem derül ki a szövegből, hogy mi a tanács célja

- forralásnál (1.) az elkészült étel meghintése zöldfűszerrel **B**
- sütés esetén (7.) a sötétbarnára vagy feketére színeződött részek eltávolítása **C**
- sütés esetén (7.) a húsokat saját levükben is megsüthetjük! **D**
- nagy nyomáson történő főzés esetén (5.) a főzési idő pontos betartása **C**
- serpenyőben történő sütésnél (11.) annak ellenőrzése, hogy megsült-e az étel **A**

Minden helyes betűjel 1 pont.

Adható: **5**, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

4. Válassza ki, hogy milyen viszonyban vannak a szöveg szerint a párba állított lehetőségek! Írja a lehetőségek mellé a megfelelő viszony betűjelét!

Lehetséges viszonyok:

- A) A szöveg egyformán fontosnak vagy jó megoldásnak tartja
- B) A szöveg nem hasonlítja össze őket
- C) A szöveg fontosabbnak vagy jobb megoldásnak tartja az elsőt
- D) A szöveg fontosabbnak vagy jobb megoldásnak tartja a másodikat

Lehetőségek		Viszony betűjele
gőzölésnél vizet használjunk	gőzölésnél ízesített folyadékot használjunk	D
sütésnél a 120° és 150 °C között főzési hőmérséklet	sütésnél a 300 °C-os főzési hőmérséklet	B
az alapanyagok okos kiválasztása	az elkészítés módja	A
repceolaj	napraforgóolaj	A

Minden helyes betűjel 1 pont.

Adható: **4**, 3, 2, 1, 0 pont.

5. Melyik megoldást ajánlja leginkább a szöveg az alábbi célokhoz?

Melegítéshez – *mikrohullámú sütő*

Kímélő ételek elkészítéséhez – *párolás*

Gyors ebédkészítéshez – *főzés nagy nyomáson (kuktával)*

Minden helyes megoldás 1 pont.

Adható: **3**, 2, 1, 0 pont.

6. A szöveg figyelmeztet az egyes főzési eljárások veszélyeire is. Melyik eljárásnak van meg az alábbi veszélye? Írja oda az eljárás számát!

Ha krumplit vagy más zöldségeket főzünk, az anyagok elvesztik a bennük lévő értékes anyagok jelentős részét. 2. (*lassú főzés*)

Könnyen szétfő az étel benne. 5. (*főzés nagy nyomáson, kukta*)

Ha vastagon tesszük bele az ételt, akkor csak az első réteg sül át. 8. (*pirítás*)

Zsírosabb lesz a krumpli 10. (*zsiradékban történő sütés*)

Minden helyes szám 1 pont. A megnevezés is elfogadható.

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

7. Melyik szóval helyettesíthetjük az alábbi szövegrészekben a kötőjelet?

repce- vagy napraforgóolajat (7. eljárás) – *olajat / olaj*

Alsó-felső grillezés (9. eljárás) – *és*

grillrácsra vagy -rostélyon (9. eljárás) – *grill*

Minden helyes szó 1 pont.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

8. Az eredeti szövegből kihagytunk két mondatot.

Melyik eljárás végére illik az alábbi összefoglaló mondat: „Ne növeljük feleslegesen az étel zsírtartalmát.” 12. eljárás / *Sütés wokban*

A 10. eljárás melyik ötletsora után illik az alábbi magyarázó mondat: „A hosszabb sütési idővel megnő a felszívott olaj mennyisége.” a) ötlet

Minden helyes megoldás 1 pont.

Adható: 2, 1, 0 pont.

9. A legtöbb bekezdésben kisbetűk jelzik, hogy új egység kezdődik. Néhány pontban azonban nem találunk ilyen jeleket. Miért?

6./ Sütés mikrohullámú sütőben.

A szöveg azért nem tartalmaz kisbetűs felsorolást, mert *nem ad tanácsokat/ötleteket a szerző.*

9./ Grillezés.

Az egyes pontokat azért nem kisbetűvel jelölte a cikk szerzője, mert *ezek nem ötletek, hanem típusok, és azokat nem így jelölte.*

12./ Sütés wokban.

Ha a szöveget átalakítanánk, 2 darab kisbetűs bekezdést lehetne alkotni.

Minden helyes megoldásért 1 pont.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont

10. Olvassa el a következő tanácsokat!**a) Aláhúzással jelölje (Nem/Igen), hogy ezek közül melyeket javasolja a szöveg!****b) Írja a tanács mellé a megfelelő eljárás számát, amelyben olvashatunk róla!**

Ha főzzük a zöldségeket, akkor a főzőlevet is használjuk fel ételeinkhez!

Nem Igen

Ha igen, a következő eljárás(ok)nál: 1, 4

A főzelékeket ne rántsuk, hanem csökkentett zsírtartalmú tejföllel, joghurttal habarjuk be!

Nem Igen

Ha igen, a következő eljárás(ok)nál: —

A rántott hús és pörkölt helyett süssünk fóliában, cserépedényben, mikrohullámú sütőben, grillezzünk és pároljunk kuktában.

Nem Igen

Ha igen, a következő eljárás(ok)nál: —

Zsirban, olajban sütéskor sok zsiradék szívódik be a húsokba, bundás kenyérbe, lángosba, burgonyába, még ha a sütés után papírral megpróbáljuk is „felitatni” a zsiradékot.

Nem Igen

Ha igen, a következő eljárás(ok)nál: 10

A sütéshez felhasznált olaj további főzésre, ételkészítésre nem használható.

Nem Igen

Ha igen, a következő eljárás(ok)nál: 10

A jó aláhúzás csak a megfelelő eljárás számával együtt fogadható el.

Minden helyes megoldás 1 pont.

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

11. A szövegben leírt eljárások közül melyik kettőt használja fel az alábbi recept?*Fokhagymás-tejszínes csirkemell*

Végy 60 dkg csirkemellet. Tisztítsd meg jó alaposan, majd vágd apró, egységes méretű kockákra. Ha ezzel kész vagy, jó alaposan sózd be, és tedd félre. 4-5 gerezd fokhagymát tisztíts meg, és készítsd elő a kislyukú reszelőt. Egy mélyebb serpenyőben olvassz vaját vagy forrósíts vékony réteg olajat, és kezd el piritani benne a húst.

Amikor már minden kis kockának minden oldala szépen kifehéredett, akkor add hozzá a fokhagymát, majd őrölj rá egy kis borsot. Ezután keverd át jó alaposan, majd jöhet 2 dl zsíros tejszín, bele a bazsalikom és a szerecsendió.

Ismét keverd át jó alaposan az egészet, vedd kis lángra, és hagyd még öt percig fortyogni, ügyelve, hogy le ne égjen. Ha ez is letelt, akkor vedd le az egészet a tűzről, és már kész is van.

Piritás (8) és sütés serpenyőben (11)

Minden helyes eljárás 1 pont.

Adható: 2, 1, 0 pont.

Forrás:Szöveg: <http://www.harmonet.hu/szepseg-wellness/53712-gozolve,-piritva,-parolva:-a-sutes-fozes-13-modszere.html><http://www.harmonet.hu/szepseg-wellness/53712-gozolve,-piritva,-parolva:-a-sutes-fozes-13-modszere.html?page=2>A 11. feladat receptje: http://www.femina.hu/recept/fokhagymas_tejszines_csirke_recept

A köznapi szövegalkotási feladat (A vagy B) minősítésének szempontjai és értékelése

A) Érvelés

Angol vagy német nyelvet tanuljak?

Gyakran felmerül a kérdés, hogy a magyar nyelvtanuló számára legfontosabb két idegen nyelvet, az angolt és a németet, milyen sorrendben célszerű elsajátítani. Sokan úgy vélik, a nemzetközi kommunikáció számára régóta kiemelt jelentőségű angollal kell kezdeni, utána következhet a másik. A nyelvtanárok szerint egyéb megfontolások is léteznek. Bár az angol és a német rokonságban állnak egymással, a magyar viszont egyikükkel sem, a német nyelvtani szerkezetét jóval közelebb érezzük anyanyelvünkhöz az angolénál. Van tehát annak is ésszerű alapja, hogy a némettel kezdjünk, s csak utána forduljunk a számunkra gyakran meglepő mondatépítkezésű angol felé. Újabb szempont, hogy a megfigyelések szerint, aki németül már tud, nagy valószínűséggel angolul is meg fog tanulni, ez fordítva kevésbé igaz. Az esetek többségében persze minden racionális megfontolást felülír a szimpátia: e tekintetben az angol a nyelvtanulók döntő többsége számára magasan a német felett áll.

Horváth Gábor (a Kétnyelvű Iskoláért Egyesület elnöke)

A két nyelv közül melyik nyelv tanulását tartja elsődlegesnek Magyarországon? Állásfoglalását 3–5 érvel, esetleg cáfolattal is támassza alá!

VAGY

B) Gyakorlati szövegműfaj

Motivációs levél

Írjon motivációs levelet a következő apróhirdetésre való jelentkezéshez! A megfogalmazott feltételek közül 3–5 szempontot érintsen!

Tartós munkára telefonos értékesítőt keresünk új, exkluzív, sportos ruházati termékek bevezetéséhez.

Feladatok:

- új ügyfelek felkutatása
- telefonos kapcsolatfelvétel
- időpontok számítógépes összesítése

Elvárások:

- érettségi
- kiemelkedő telefonos kommunikációs és kapcsolatteremtő készség
- nyelvvizsga
- jó problémamegoldó készség
- dinamikus, kitartó személyiség
- magas szintű számítástechnikai ismeret

Fizetés: megegyezés szerint.

Telefonos értékesítői tapasztalat előny!

Önéletrajzot és motivációs levelet az állás@állás.hu email címre kérünk.

Elérhetőség: Prél Tivadar értékesítési igazgató, Sportruha Kft., 2040 Budaörs, Sport utca 88.

A köznapi szövegalkotási feladat szövegének terjedelme 120–200 szó legyen.

A) Érvelés

A feladatra összesen adható: 10 pont, a következő szempontok szerint:

- A világos állásfoglalásért adható: 0–1 pont. Az értékelés nem függhet a vizsgázó választásától!
- A 3–5 releváns érvert, példáért adható: 0–5 pont. Az 5 pont akár 3 releváns, hatásos érv esetén is megadható, az értékelés alapja az érvek, példák ötletessége, hitelessége, meggyőző ereje.
- A megfogalmazás igényességéért adható: 0–4 pont.

A megoldás értékelése során nem elvárás a javítási útmutató érveinek szerepeltetése, minden más releváns érv is elfogadható.

A javítás során a javító-értékelő tanár pipával jelölje, mely érveket, cáfolatokat fogadta el.

Lehetséges érvek az angol nyelv mellett:

- a legnépesebb beszélőközösség (első vagy második nyelvként)
- a gazdaságilag fejlett országok első nyelve
- a technika, a tudomány nyelve
- a populáris zene nyelve
- az integráció nyelve
- az első lépések megtétele könnyebb, mint a német esetében

Lehetséges érvek a német nyelv mellett:

- történelmi kapcsolatok
- kulturális kapcsolatok
- földrajzi közelség
- Európában első nyelvként elterjedtebb, mint az angol
- „nehezebb” nyelv, ezért érdemes ezt tanulni elsőként
- a német nyelvtan rendszerének kapcsolata a magyar nyelvvel

Lehetséges cáfolatok:

- az angol nyelvet könnyűnek gondolják, de magas szintű nyelvtudás elérése esetén nincs különbség a nyelvek között
- a német nyelvet csak Európában beszélik, de Magyarország elhelyezkedése miatt mégis nagy a jelentősége

Lehetséges kitekintés:

- más nyelvek szerepe a magyar kultúrában, gazdaságban
- a magyar nyelv helyzete
- a világnyelvvé válás okai és következményei
- az eredményes nyelvoktatás lehetőségei
- egyéni szimpátia szerepe

B) Gyakorlati szövegműfaj

A feladatra összesen adható: 10 pont, a következő szempontok szerint:

- A tartalomért adható: 0–4 pont. Legalább 3 feltételre való utalás (konkrétummal együtt) kaphatja meg a maximális tartalmi pontszámot.
- A formai elemekért (címezés, megszólítás, bekezdések, dátum, aláírás, elérhetőség) adható: 0–3 pont.
- A megfogalmazás nyelvi minőségéért adható: 0–3 pont.

A javítás során a javító-értékelő tanár pipával jelölje az elfogadott tartalmi, formai elemeket.

A motivációs levél lehetséges felépítése

- A pályázatot elbíráló cég és személy neve
- Megszólítás (lehetőség szerint pontos megnevezéssel)
- A jelentkezés tárgya a munkakör pontos megnevezésével
- A jelentkezés rövid megindokolása
- A pozíció betöltéséhez szükséges szakmai tapasztalatok és információk ismertetése
- Rövid önjellemzés, a munkakör betöltéséhez szükséges személyes tulajdonságok ismertetése
- A személyes találkozásba és tárgyalásba vetett bizalom kifejezése
- Dátum, elköszönés
- Aláírás
- Többféle elérhetőség

A feladat szempontjából

- A címzés: *Sportruha Kft., Értékesítési Igazgató, 2040 Budaörs, Sport utca 88.*
- A megszólítás: *Tisztelt Prél Tivadar Értékesítési Igazgató Úr! / Tisztelt Prél Tivadar Úr! / Tisztelt Igazgató Úr!*
- Az értékesítői munkakör megnevezése
- A jelentkezés indoklása (nyári munka, sikertelen felvételi, az adott munka szeretete)

II. MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS

A műértelmező szövegalkotás minősítésének szempontjai és értékelése

Tartalom – összesen 25 pont a bázisszöveg és a feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, témataratás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint	
<i>21–25 pont</i>	jó szövegértés; megfelelés a feladat szempontjainak; megfelelő tárgyi tudás; lényeglátás, releváns vélemény, értékítélet; legtöbb elemében helytálló, meggyőző kifejtés
<i>16–20 pont</i>	jó szövegértés; részleges megfelelés a feladat szempontjainak; kielégítő tárgyi tudás, lényeglátás, releváns vélemény, értékítélet; több elemében helytálló, meggyőző kifejtés
<i>11–15 pont</i>	bizonytalan szövegértés; bizonytalan tárgyi tudás és feladatmegoldás; néhány jó tartalmi elem; meg nem alapozott vélemény
<i>6–10 pont</i>	gyenge szövegértés; hiányos tárgyi tudás; közhelyes, erőltetett vélemény
<i>0–5 pont</i>	feltűnő szövegértési hibák; tárgyi tévedések; többségükben felületes, tartalmatlan közlések

Szövegszerkezet – összesen 5 pont a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint	
<i>4–5 pont</i>	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos szerkezet; elvárt terjedelem
<i>2–3 pont</i>	rendezett gondolatmenetre törekvés; aránytalan vagy erőltetett szerkezeti egységek
<i>0–1 pont</i>	azonosíthatatlan, bizonytalan gondolatmenet; szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem

Stílus – összesen 5 pont a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint	
<i>4–5 pont</i>	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás; gazdag, pontosan alkalmazott szókincs
<i>2–3 pont</i>	választékosságra törekvés; szókincsbeli pontatlanságok, töredékes előadásmód
<i>0–1 pont</i>	igénytelen nyelvhasználat; nyelvi-stilisztikai hibák, szegényes szókincs

Nyelvhelyesség – összesen 5 pont a köznyelvi normának való megfelelés szerint	
<i>4–5 pont</i>	legföljebb 1 nyelvhelyességi hiba (súlyosságától függően)
<i>2–3 pont</i>	2-3 nyelvhelyességi hiba
<i>0–1 pont</i>	több nyelvhelyességi hiba

Egy mű értelmezése

Értelmezze az alábbi műben megjelenített konfliktust! Magyarázza meg, hogy milyen eszközökkel és hogyan érzékelteti a szöveg a két fél összetett viszonyát! Térjen ki a versen végigvonuló motívum jelentőségének, jelentésének alakulására is!

Lackfi János: *Dühöngő*

Becsapja az ajtót, duzzog mögötte hosszan, 1
tudja, hogy nem látom, mégis nagyon jól látom,
mintha üvegből lenne az a rozzant ajtó, előttem
van testtartása, az ágyon punnyad összeroskadva,
gúlát rakott kamasz-csontjaiból, már csak alá kell gyújtani, 5
párnát szorít a hasához, mintha terhes lenne, tudom,
hogy velem terhes, engem kell most megszülnie,
aki szültem, hát majd kivárom a vajúdást, van a
konyhában-fürdőszobában dolgom bőven, részben ómiatta,
aki tizenéve minden áldott nap meg kell szüljön engem, 10
akit tizenéve minden áldott nap meg kell szülnöm újra.
Mikor az az átkozott ajtó nagy nehezen megnyílik végre,
nála a lemez még mindig ugyanott van elakadva,
pedig a téma már akkor is csak ürügy volt, amikor bement,
belékapaszkodik, mint nadrágszárba tacskozó, próbálgatja 15
az ellenállást, pedig csak tessék-lássék szólok közbe-közbe,
legyen valami, dühöngje ki magát, jót tesz az egészségnek,
ez is ugyanúgy hozzátartozik, mint a második ajtócsapódás.
Torkig vagyok már, nem elég, hogy főzök, mosok, vasalok 20
a nagyságos asszonyra, nem elég, hogy viselem rigolyáit,
még ezek az ajtócsapdosások is, egy szép napon arra jön majd
haza, hogy leszereltetem az egészet, nagy önállósága jelképét,
letesszük a konténer mellé, vigye, aki erre vágyik, kíváncsi
vagyok, attól fogva mit vagdosna vajon, labdát a falhoz, 25
könyvet a földhöz? Persze, hogy megbocsátok, ölelem át,
ne lássa, hogy a szemem telefutott könnyel, érzelmes öreglány,
tényleg miféle jelentősége van ilyenkor vitának, ajtónak,
csapkodásnak, hiszen a testünk éppoly szorosan tapad
egymáshoz, mint mikor ringattam, mint mikor őt vártam,
leválhat végre rólam, megszültük egymást, csak az a 30
kajla kilincsű, zsanérjain elferdült ajtó néz ki egyre
gyalázatosabban.

2012

Forrás: *Jelenkor*, 2012, 55. évfolyam, 4. szám, 373. oldal
<http://www.jelenkor.net/archivum/cikk/2481/emberszabas>

Lehetséges válaszelemek

Figyelem! A javítási útmutatóban közölt tartalmi elemek nem kötelezően elvárt válaszelemek. A javító tanár alapvetően a dolgozat gondolatgazdagságát és világos gondolatmenetét értékeli. Nem elvárás az útmutató szakmai nyelvének használata sem.

A jónak minősített, elfogadott válaszelemeket a javító tanár pipával jelezze.

A műben megjelenített konfliktus

- A vers egy anya belső monológja a tizenéves lányával való veszekedés közben és végén. A konfliktus kiváltó oka nem derül ki a versből, nyilvánvaló jelzéseként annak, hogy valami semmiség lehet, ahogy később meg is fogalmazódik: „*a téma már akkor is csak ürügy volt, amikor bement*”.
- A monológ egyidejű, a vita lefolyása a monológba belefogalmazott külső események alapján rekonstruálható. A vers monológja a konfliktus tetőpontján kezdődik: a lány ajtóbecsapásával, ami után a magára maradt anya kényszerű magányában monologizál. Folytatódik a lány újabb megjelenésével, a vita újrakezdésével, majd a második ajtócsapással. Végül a bocsánatkérés könnyes jelenetével zárul.
- A konfliktust az anya nézőpontjából éljük végig, aki egyszerre kényszerül benne lenni a helyzetben, és akar fölötte állni a vitának. A téma- és hangnembváltások is jelzik, hogy hol a veszekedőpartner érzelmi elfogultságával, hol a bölcs kívülálló józan értékelésével viszonyul a helyzethez (*nem elég, hogy főzök, mosok, vasalok / a nagyságos asszonyra, nem elég, hogy viselem rigolyáit...; csak tessék-lássék szólok közbe-közbe, / legyen valami, dühöngje ki magát, jót tesz az egészségnek...*).

A két fél összetett viszonyának érzékeltetése

- A konfliktus mögött a kamaszkor jellemző válsága, az önállósulás húzódik.
- Az önállósulás szükségszerű ellentmondásosságát, a kötődés és elszakadás egyszerre és felváltva megélt vágyát érzékeltetik a vita képei (*belékapaszkodik, mint nadrágszárba tacska*), a versben megjelenő paradoxonok (*leválhat végre rólam; velem terhes, engem kell most megszülnie, / aki szültem; tizenéve minden áldott nap meg kell szülnöm újra*).
- Az anya ismeri és érti kamaszlányát, a bezárt ajtón keresztül is látott testtartás és ennek lefordítása: a mártír szerep (*gúlat rakott kamasz-csontjaiból, már csak alá kell gyújtani*). Ugyanakkor küzd benne a bölcs kívülállás és az őt is elragadó sértődés (*van a konyhában-fürdőszobában dolgom bőven*).
- Az ellenállást kissé erőltetett közhelyekkel fejezi ki (*legyen valami, dühöngje ki magát, jót tesz az egészségnek*).
- A cím személytelen folyamatos melléknévi igeneve mellől hiányzik a főnév, így egyszerre vonatkozhat a veszekedés mindkét résztvevőjére, anyára és lányára, ezzel is erősítve a versben jelzett összetartozást.
- Az indulat kifejezése a monológ egytömbű szövegbe fogalmazása, a 3., 8., 21., 23. sorban különösen erős áthajlásokkal.
- A monológban keveredő sokféle hangnem is az anya távolságtartó és azonosuló indulati hullámzását jelzi: az önhergelő közhelyek távolítanak (*Torkig vagyok már, nem elég, hogy főzök, mosok, vasalok a nagyságos asszonyra*); a szleng közelít (*punnyad, a lemez még mindig ugyanott van elakadva, öreglány*); a régies, választékos kifejezések a felülemelkedést segítenék (*rigolya, szemem telefutott könnyel*).

A versen végigvonuló motívum

- Az ajtó a lány eszköze, az ő kezében van, de nemcsak a lány, hanem az anya indulatának megtestesítője is, aki a szöveg egy pontján ezen, „*nagy önállósága jelképé*”-n töltené ki haragját.
- A monológban hétszer fordul elő nagyjából arányos eloszlásban az ajtó motívuma, toposza. A szövegben az ajtó jelentése, üzenete folyamatosan alakul.
- Jelzi az érzelmek hullámzását, a két fél közötti aktuális kapcsolatot és indulati állapotukat: a veszekedés indulati tetőpontján az indulatot és elzárkózást (*Becsapja az ajtót*); majd vágyat a kibékülésre és ennek kudarcát (*Mikor az az átkozott ajtó nagy nehezen megnyílik; a második ajtócsapódás*).

- Jelzi az ajtó a felnövekedés, a gyerekből felnőtté válás állomásait is, amelyet a 27–32. sor is megerősít:
 - az alapvető, már születés előtt meglévő ismeret (*nem látom, mégis nagyon jól látom, / mintha üvegből lenne az a rozzant ajtó*);
 - a kamaszkori leválás nehézségei (*viselem rigolyáit / még ezek az ajtócsapdosások is*);
 - a megbomlott kapcsolat leküzdhető akadályai (*megbocsátok, ölelem át / ...miféle jelentősége van ilyenkor vitának, ajtónak*);
 - a maguk mögött hagyott ellentétek emlékeit (*csak az a / kajla kilincsu, zsanérjain elferdült ajtó néz ki egyre / gyalázatosabban*).

Két mű összehasonlító értelmezése

Az alábbi két mű egy-egy római császárt állít középpontba: Titus császárt (uralkodott 79–81 között) és Marcus Aureliust (uralkodott 161–180 között).

Értelmezze az alábbi szövegeket! Összehasonlító értelmezésében térjen ki a megjelenített alakok néphez, világhoz fűződő viszonyára is!

Megoldásának terjedelme 400–800 szó legyen!

Katona József – Spiró György: *Jeruzsálem pusztulása (részlet)*

TITUS¹:

Unalmas, gyötrelmesen unalmas az élet. Én, aki császár leszek egykor, amint atyám, a mostani császár utolsót ráng hörögve, császárként is unni, utálni fogom az életet mindhalálíg. Ez a sivatag, itt, ez a pusztaság Jeruzsálem összerontatott falai alatt, ez az én otthonom, ez az én lelkem. Ez a nyivákolás a fuvolán e bús rabok által, ezek az én beszáradt könnyeim. Miféle csoda érhet még engemet, ki látom a gyilkolás minden indokát, hiszen az egymás kócbelébe vájó bábokat én rángatom, én uszítom merő unalomból?! Az istenek csapása rajtam, hogy számomra kiismerhető az ember, ez a vérengző vadaknál vérengzőbb vadállat. Átlátszó az ember. Egymásnak ugratom őket gyermekkorom óta, ők egymás nyakába mélyesztve metszőfogukat hemperegnek, ránganak soha másképpen, mindig ugyanúgy, unalmasan: életre-halálra. Mennyivel többet nyújtanak e téren a tigrisek, a hiénák, a hullók! Azok játszani tudnak. Meglepetést okozni képes az állat, soha az ember. Kiszámítható az ember, mert bír az értelemmel. Én pedig, hogy múlassam időmet, eljátszom velük játékaimat újra meg újra, hol nősténybe, hol kanba mélyesztem karmomat, lázongó nedveimnek kutatván kiutat, és bámulom a kiszámíthatóság egyhangú csodáját: egyformán zokog mind, aki veszít és fájalmában nyüszít, a nyertes egyformán vijjongva nyerít, dobálva örömeiben tagjait, a haldokló sohase tud kitalálni mást: ráng és hörög, a csecsszopó visítva mászik ki a fényre, mindezt az emberi fajta söpredéke, a költő hazug szavakkal felmagasztosítja, hogy hatalmának örvendjen a mindenkori császár, a bábok bábja, e lárvák felkent uralkodója, kivé majd magam is leszek, ha orvul le nem dőfnek egyszer. De nem dőfnek le. Ezek engem? Ezek soha. Ezek csak emberek.

1814, 1981

Áprily Lajos: *Marcus Aurelius*

A parton állt, füves, fa-védte halmon,
a szélben őszi lomb rezgett a fán.
Tűnődött sorson, életem, hatalmon
s nézett az illanó hullám után.

De most, a két szárnyát ölesre tárva,
halász-sas szállt az Ister-ár² fölött.
Megrezzent és bámult a vadmadárra,
Gyönyörű vagy – szólt, és gyönyörködött.

Figyelte, büszkén hogy ring lengve le s föl,
lecsapni sodró hullámig mer-é?
S egyszerre túlról, sűrű, vén füzesből
kvád³ nyíl suhant a lengő sas felé.

Billent s zuhant már. Elkísérte szemmel,
amíg a loccsanó habokba hullt.
Lelke megtelt szokatlan sejtelemmel,
s a bölcs és büszke homlok elborult.

A Jelentés a völgyből című kötetből (1965)

Forrás: Katona József – Spiró György: *Jeruzsálem pusztulása*. In: Spiró György: *Csirkefej*. Darabok. Bp. 1987. Magvető Könyvkiadó. 12. old.

Áprily Lajos: *Marcus Aurelius*. In: *Áprily Lajos összes költeményei*. Szerk. Györi János. Bp. 2006. Osiris Kiadó. 369–370. old.

¹ Titus hadvezérként ostromolta meg és foglalta el Jeruzsálemet. A templomot leromboltatta, és nagy vérengzésbe kezdett a foglyok között.

² Ister – a Duna régi elnevezése.

³ Kvád – germán törzs, tagjai a Római Birodalom ellen harcoltak, majd bukásuk után Pannónia területére telepítették őket.

- **A Jeruzsálem pusztulása** Katona József drámája (1814), Spiró György modernizálta az eredeti szöveget. **Titus** bevezető **monológja** a hatalom és a nép viszonyát vizsgálja. A fő gondolat a hatalmon lévő magánya, unalma. Uralkodó és nép viszonyában elsődleges a lenéző, becsmérő hangnem. Szellemi magaslatra helyezi saját személyét az alávetettek kiszámíthatósága, befolyásolhatósága miatt. Bábként tekint az alattvalókra, akik csak a szórakoztatás céljából érdekesek.

Titus monológja egy világ- és emberszemlélet kifejtése. Az élet és a halál között nem tételez minőségbeli különbséget. Eltávolodik a hagyományos értékektől, csak a barbár szórakozás kelti fel a figyelmét. A megcsömörlött állapot központi pozíciója szervezi a szöveget.

Áprily Lajos Marcus Aurelius című verse elégia. Szintén egy vezető pozícióban lévő személy áll a középpontban. Marcus Aurelius már császár, aki érdeklődve figyeli a világ változását. Értékeli a szépséget, az erőt, a bátorságot. Az élet híve. Elriasztja a barbárság. Kosztolányi *Marcus Aurelius* című versével áll kapcsolatban.
- **Titus monológja** magánbeszéd, monológ. Jelen idejű megnyilatkozás, amely visszatekint az előzményekre is. Dramaturgiai szerepe az expozícióhoz köti.

Az Áprily-versben egyes szám harmadik személyű beszédmód jellemzi a szöveget (külső szemlélő). Folyóparti, élő tájba helyezi a lírai beszélő a megjelenített alakot: értékteli állapotot sugall. Múlt idejű kijelentésekből áll a textus.
- **Titus monológjában** sivatagi táj tárul a szemünk elé: üresség, értékhiányos állapotot feltételez. Az állatok (*tigris, hiéna, hüllő*) megjelenítése kellemetlen, vészjósló hangulatot teremt. Az állatok nem szimbólummá, hanem összehasonlító karakterré válnak: az állat magasabb rendű lény Titus szemében, mint az ember.

Áprily versében ember és állat viszonya szimbolikus: a sas a császári bátorság, szárnyalás metaforája.

Az állat repülése és lelövése konnotatív jelentéssel párosul: az élet megváltozásának, a jelen világ bukásának szimbóluma lesz.

A halál külső erőből érkezik, nemcsak egy állatot (sas) pusztít el, hanem egy életfilozófiát, kultúrát, világszemléletet is. A barbárság kétségbe vonja a római világszemlélet integritását és fenntarthatóságát.
- A **monológ** szókészletének fő elemei követik a kialakított hangulatot (*gyötrelmes, unalmas, beszáradt, vérengző, ránganak, hörög, lárvák*).

Az **Áprily-vers** szókészlete megteremti a kezdeti ódai hangulatot (*védte, tűnődött, szállt, gyönyörködött, figyelte*), majd a halál után elégikussá válik a szöveg (*zuhant, loccsanó, sejtelemmel, elborult*).
- **Titus monológja** prózai szöveg. A végletes érzelmek, a véres tabló a romantikához köti a szöveget. A beszélő mozdulatlan érzelmi állapotban van, kialakult szemlélettel.

A beszélő következtetése (*Ezek csak emberek*) szerint az ember nincs hatással a világ menetére, az ismétlődés unalma rögzített létet sugall; a szöveg elején sugallt értékhiányos állapot megmarad a textus végéig.

Áprily-vers: szabad sorhosszúságú (8–12), jambikus lüktetésű keresztrímes versszakok. A változó hangulat, a csöndes szemlélődés a XX. század formanyelvét idézi. A megjelenített alak érzelmi és szemléletbeli változásban áll előttünk. A nyíl kilövése és a homlok elkomorodása az ember világot alakító szerepére hívja fel a figyelmet; az esztétikailag és etikailag pozitív irány felől a negatív felé tart az emberiség.

A három feladat helyesírásának és írásképének értékelése

Helyesírás – összesen 8 pont a helyesírási normának való megfelelés szerint. A hibatípusokat a Javítási-értékelési útmutató melléklete közli.	
<i>8 pont</i>	nincs súlyos hiba; biztos központosítás
<i>6–7 pont</i>	legföljebb 1 súlyos hiba, 1-2 enyhe hiba; biztos központosítás
<i>4–5 pont</i>	legföljebb 2 súlyos hiba, 2-3 enyhe hiba; bizonytalan központosítás
<i>2–3 pont</i>	több súlyos és enyhe hiba; gyakori központosítási hibák
<i>0–1 pont</i>	nagyszámú súlyos helyesírási hiba; jellemzően hibás, hiányos központosítás

Kirívóan rövid műértelmező szöveg esetében (300 szó alatt) a helyesírás csak legalsó (0-1) pontos sávban értékelhető, azaz maximum 1 pontot kaphat.

Íráskép – összesen 2 pont a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembe vétele, a forma kulturáltsága szerint kétszer 1 pont adható	
<i>0–1 pont</i>	az olvashatóságra, az áttekinthető külső formára
<i>0–1 pont</i>	a kulturált javításra és a kulturált ékezethasználatra

MELLÉKLET

A/ A helyesírási hibatípusok

1. Súlyos hiba

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
- a mássalhangzótörvényekből eredő hibák
- a kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevekben (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevekben és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevekben (pl. *francia, balatoni, adys*)
- az igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
- a *leg-* és a *-féle, -szerű, -képpen* stb. szóelemek különírása a szótótól
- a tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
- az *ly-j* tévesztése, hiánya, kiejtés szerinti jelölése
- a felszólító módú igealakok hibái
- a közhasználatú szavak elválasztásának hibája
- a mondatkezdő nagybetű tévesztése

2. Enyhe hiba

- minden egyéb hibatípus

B/ A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

- Tartalmi hiba: a hibás rész aláhúzása egy vonallal
- Szöveg- és mondat szerkezeti hiba: a hibás rész aláhúzása szaggatott vonallal
- Nyelvhasználati hiba: a hibás rész aláhúzása hullámos vonallal
- Nyelvhelyességi hiba: a [hibás rész] kijelölése szögletes zárójellel (pl. *bemegyek a házba[n]*)
- Hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- Fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- Szövegbeli hiány jele: √
- Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.
- Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: →
- Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ↓
- Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- Egybeírás jele: | alul-fölül domború félkörrel
- Különírás jele: | alul-fölül homorú félkörrel
- A helyesírási hibák jelölése: súlyos hiba 2 vonalas aláhúzással; enyhe hiba 1 vonalas aláhúzással.